

# ГРАЖДАНСКАТА ЛИРИКА — ЖИЗНЕНА И ТВОРЧЕСКА СЪДБА

*Петър Караангов*

Мисля, че с основание в този разговор биха могли да вземат участие много от българските поети. С богатството на своя литературен опит те биха обогатили нашия разговор. Аз ще се помъча да отговоря на поставените въпроси, основавайки се не толкова на личната си творческа практика, колкото на някои наблюдения върху нашата поезия.

Разглеждайки ролята на гражданската поезия в съвременната българска литература, би могло най-общо да се каже, че гражданската поезия дава градуса на нашата литература. Ние, разбира се, съзнаваме лабилността на границата при деленето на поезията на гражданска и друга. Би могло да се каже, че тази граница е пътуваща. Горещото участие на гражданската поезия в общото дело на нашата литература се определя от няколко фактора. Преди всичко бих искал да подчертая богатата традиция, която има гражданската тема в българската литература. Един поглед назад в литературната ни история ще ни покаже, че близостта до историческата съдба на народа е характерна черта за нашата поезия от нейните най-ранни прояви до днешни дни. Обща линия в развитието на поезията ни е — тя да бъде близко до високия граждански дълг.

Друг фактор, който влияе върху гражданската насоченост на българската поезия, това е особената жизнена съдба на талантливите български поети. Ако проследим жизнената биография на поетите, чиито имена стоят на билото на поезията ни от миналото, ще видим, че тези поети са живели много ангажиран в гражданско отношение живот. Много малко от българските поети са надживели тридесетгодишна възраст. Техният млад живот е изпепелявал в огъня на тежки национални и социални борби. А повечето от поетите, които сега са живата гордост на нашата литература, са участвували в борбата против фашизма. Най-хубавите си вълнения те са свързали с битката за тържеството на новите идеи.

Сега, четвърт век след революционната победа, времето поставя пред младите творчески поколения, своите нови задачи, нови теми и нова проблематика. Така ще си обясним активното творческо участие на младите литературни генерации в строителството на социализма.

Мисля, че не е възможно съвременният творец да остане настрана от гражданската тема. Съвременният човек ежедневно е атакуван от обилна информация. Може ли творецът при такива условия да се усамоти в някакви свои кули от слонова кост? Поетът престава да бъде поет, ако остане равнодушен към проблемите, които преживява светът. Днес тревожните или радостни вести, научните открития, вестите за космическите завоевания, всичко, което има пряко отношение към живота на съвременния човек, светкавично стигат до него. Ако творецът остане по някаква причина извън тези събития, неговото творчество ще представлява анахронизъм, ще се отдалечи от съвременния човек, ще изпадне в слаба позиция.

С това искам да подчертая, че гражданствеността е силната позиция на нашата съвременна литература. Не бих могъл да отговоря сега на въпроса каква е общата тенденция в развитието на гражданската ни поезия. Но когато в поезията — този най-чувствителен показател за състоянието на духа на един народ — гражданското начало започне да отстъпва място на имитацията или безгрижието, това вече е достатъчно основание за загриженост.

Бих желал да кажа няколко думи по въпроса какво е съотношението между публицистическата насоченост и естетическите качества на поезията. Мисля, че поезия, която е плод на искрено преживяване, вдъхновена от събитие, отнасящо се не само до личната съдба на твореца, но и до съдбата на целия народ, такава поезия може да носи не малко публицистични елементи, но шом е искрена тя ще има голямото естетическо качество на искреността. Аз защитавам искреността в политическата поезия.

Терминът „публицистична“ понякога плаши поетите. Те си спомнят за отдалвна отминалото време, когато политическите статии се пишеха в рими, когато публицистичното стихотворство все повече се отдалечаваше от читателя. Най-добър пример на публицистична поезия за мен са някои от стихотворенията на Вапцаров. Или голяма част от творчеството на нашите пролетарски поети от тридесетте години.

Ние говорим за поезия. Следователно, носейки цялата директност и активна настъпателност, цялата идейна и гражданска страстност на публицистиката, публицистичната поезия не би била поезия, ако се лиши от яркото образно мислене, от внезапната метафора, от мащабния образ, от личното авторово присъствие, от острата оригинална мисъл. . . Ако се лиши от всичко това, тя ще престане да бъде поезия.

Но да се върнем на въпроса за художествените особености на публицистичното поетическо творчество. Един от факторите, които определят средствата на гражданската поезия, е нейната причастност към общата народна съдба. Тази причастност кара поета естествено да търси такива художествени изразни средства, които му дават възможност най-вярно и най-резултатно да се приобщи към проблемите на съвременността. Така поетът търси разговорната интонация, диалогичната форма, обращението, използва езикови фигури, взети направо от ежедневието на говоримата реч.

Друг подобен фактор е способността да се реагира на всичко, което възбува настоящия ден. От всички изкуства само поезията има тази способност бързо да реагира на темата на деня. Тази активност на поезията до голяма степен определя и нейните средства.

Способността да общува с широките читателски кръгове, с огромната читателска маса, с народа определят художествените особености на гражданската поезия. Общо можем да кажем, че функцията на поезията в живота на обществото определя и системата на нейните художествени средства. Никак не искам да подценя или да пренебрегна личния почерк на творците, онзи индивидуален момент, без чието присъствие не бихме говорили за ярко творчество. Само богатството от индивидуалности може да покрие невероятното богатство на живота.

Темата за гражданското начало в поезията е голяма тема, бих казал съдбовна за литературата, защото засяга взаимоотношението „поет — народ“. Това взаимоотношение има извънредно много нюанси — големи дълбочини и големи пространства, защото засяга всички големи въпроси на творчеството.